

FYENS STIFTSTIDENDE KRONIK 23. MAJ 1980

Samfundsdebat med skævheder

Økonomer med brede skyklapper præger i alt for høj grad vor samfundsdebat. Der bør suppleres med viden fra erhvervslivets folk for at få de rigtige problemer løst rigtigt, skriver, lektor, Lic. merc. Steen Hildebrandt, Århus.

I krisetider mister vi menesker let selvtiliden: Vi søger autoriteter og bliver tilbøjelige til at efterligne andres handlingsmønstre. Hvis vi betragter den danske krisesituation, kunne man spørge: Hvorledes ser egentlig vores unike kompetence ud? Har vi gjort det rigtige indtil nu? Skal vi nødvendigvis følge den internationale strøm? Eller kan vi med held gå vores egen vej? Gøre det uventede?

Det er ikke sikkert, men nok en overvejelse værd. De stillede spørgsmål kan selvfølgelig ikke besvares her. Men problemstillingen ridses op, og der peges på en skævhed i den hidtidige debat.

Økonomisk vækst har i mange år været og er fortsat en vigtig økonomisk-politisk målsætning. Sideløbende med en voksende interesse og forståelse for miljø- og ressourceproblemer er denne målsætning imidlertid i de sidste år blevet draget mere og mere i tvivl.

Man kan spørge, hvorfor alle disse problemer vedrørende forurening, miljø, ressourcer m.v. så pludseligt er kommet i centrum. Industri- og vækstsamfundet er dog ikke nyt, hvormod disse problemer for blot ti år siden ikke var genstand for blot tilnærmelsesvis den samme interesse.

Der er nogen, der hævder, at der blot er tale om en grølle, en modesag eller et »frygtens gepsten«. Det hævdede nu af døde professor Mogens Boserup f.eks. for nogle år siden i sin bog om »Vor voksende verden«. Boserup kunne her - som andre har gjort det - henviser til så dommedagsrygt og lignende ikke er nye fænomener. Der har altid været folk, der har advaret mod udviklingen. Men mange af dem har taget grundigt og eftertrykkeligt fejl. Og det gør vore dages miljø- og ressourceforskrækkende profeter formentlig også.

Og dog. Man skal ikke overse, at der i perioden siden af-

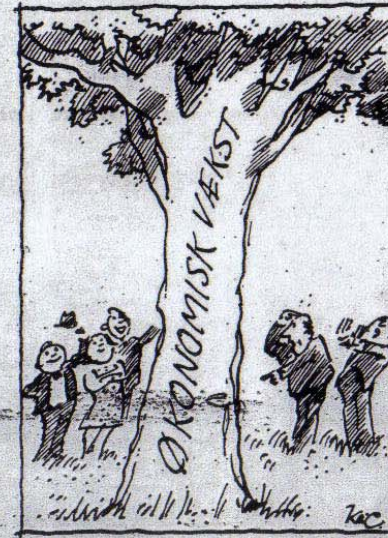
slutningen af anden verdenskrig har fundet et så enormt spring sted i industriproduktionen, at det er uden historisk sidestykke. Sammenlignet med det, der sker nu og er sket siden anden verdenskrig, er alle menneskeheds aktiviteter til og med da for intet at regne. Dette spring i industriproduktionen er sket med anvendelse af tilsvarende enorme energimængder og har haft en voldsom og i mange tilfælde uoverskuelig indvirkning på naturen. Det nuværende for-

brugssamfund er blevet karakteriseret som en narkoman, der, ligegyldigt hvor elendig han føler sig, ikke kan komme ud af sin narkomani.

Et af spørgsmålene er da, om forudsætningen for at løse de herved opståede problemer er fortsat økonomisk vækst. Det er der nogen, der ret ukritisk hævder. Det er dem, som den engelske økonom E.F. Schumacher har kaldt »mennesker på vild flugt fremad«. Andre argumenter i andre retninger.

Det er blevet hævdet, at den tekniske udvikling har skabt mere forbrug, mere materialer, mere lærd, uddannelse og kommunikation i vort århundrede end i alle tidligere århundreder tilsammen. Den tekniske udvikling har på grundlæggende måde ændret samfundet og været med til at skabe den type af kriser, der kendetegner dette århundrede, ikke mindst de seneste år.

Samfundet har endnu ikke lært, hvordan det effektivt og hurtigt skal reagere på disse kriser. Vi bevæger os mod afgrunden - ja, sådan formuleres det. Problemstillingerne presses sammen til spørgsmål om betalingsbalance, størrelsen og sammensætningen af de offentlige budgetter, o.s.v. Og det er vigtige spørgsmål. Det danske og mange andre samfund står over for virkelig store vanskeligheder.

Målsætningen er fortsat økonomisk vækst - men den drages nu mere og mere i tvivl (Tegning: Kai C.)

Men det er muligt, ja nok sandsynligt, at der er et lige så presserende behov for en dybtgående diskussion om selve industrisamfundets struktur og indretning. Hvordan vil vi indrette vort produktions- og arbejdsliv? Hvordan ønsker vi at placere os i de større internationale økonomiske og kulturelle systemer? Hvilken rolle vil vi spille? Hvad vil vi?

Sagt på en anden måde: Den hidtidige debat føres i høj grad ud fra et rent samfundøkonomisk perspektiv, og ingen kan med rette anfægte relevansen af dette perspektiv. Men. Dette perspektiv bør ikke fortsat stå så alene, som det hidtil har gjort. Der er en ubalance i debatten og problembehandlingen i relation til perspektiver og i relation til den viden, der sættes ind. På lidt længere sigt kan dette vise sig at være uheldigt, for hvad er det for overordnede mål og kvaliteter, som vi ønsker at styre efter på længere sigt? Hvordan vil vi på længere sigt indrette samfundet?

Erhvervslivets folk: medarbejdere, ejere, fagforeninger, erhvervsøkonomer, organisationsforskere, sociologer og økologer har hidtil i alt for ringe grad præget debatten. Og når de deltager er det ofte på samfundøkonomiske præmisser. Det er meget uheldigt, at den viden, som disse grupper repræsenterer, ikke i højere grad bringes ind på problemernes formulering og løsning.

Vi skal jo ikke glemme, at forudsætningen for, at en problemløsning skal lykkes, er, at man finder den rigtige løsning på det rigtige problem. Og her gælder det sandsynligvis, at vi oftere laver fejl, fordi vi løser det forkerte problem, end fordi vi løser det rigtige problem forkert.

Det er ikke et forsøg på at underkende betydningen af den samfundøkonomiske ubalance og nødvendigheden af at beskæftige sig med den. Men det er en påpegnings af, at vi kun beskæftiger os med en begrænset del af vor samlede problemstilling. Eller sagt på en anden måde: Det er en påpegnings af, at vi ikke i den løbende offentlige debat har fået formuleret hele problemstillingen.

Det hænger bl.a. sammen med, at økonomer, nationaløkonomer, spiller en meget betydelig rolle i denne debat. Og en del økonomer er forsynet med så brede skyklapper, at de har vanskeligt ved at indse, at deres videnskab kun beskæftiger sig med en del af virkeligheden. Økonomens tilbøjelighed til at acceptere eksistensen af andre, oven i købet, kan være ringe. Og det har naturligvis konsekvenser, hvis de pågældende økonomer, f.eks. optræder som rådgivere for politikere. Igen: Den første forudsætning for at få problemerne løst er, at vi får dem formuleret rigtigt. At vi først får dem